

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง ฐานะของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลซึ่งยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

กรมการปกครองได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๓๑๐.๓/๒๑๗๑๗ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า จังหวัดภูเก็ตได้ขอหารือกรมการปกครองว่า โดยที่มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้กำหนดให้เมื่อพ้นกำหนดเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ให้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะท้องถิ่นเป็นเทศบาลเมืองหรือเทศบาลนคร ให้บรรดาบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านพ้นจากตำแหน่งและหน้าที่เฉพาะในเขตท้องถิ่นนั้น ดังนั้น เมื่อเทศบาลตำบลกะทู้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองแล้ว คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลกะทู้ ซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามมาตรา ๒๘ ตรี แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง จะต้องถูกยกเลิกไปด้วยหรือไม่ กรมการปกครองพิจารณามาตรา ๒๘ ตรี แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฯ ประกอบกับมาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ เติวีสถิติ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาลฯ แล้ว เห็นว่า เมื่อพ้นกำหนดเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ให้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยแล้ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนันในเขตเทศบาลตำบลที่ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองหรือเทศบาลนครต้องพ้นจากตำแหน่งและหน้าที่เฉพาะในเขตท้องถิ่นนั้น และเปลี่ยนตัวผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่จากกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเป็นนายกเทศมนตรีแทน แต่สภาพความเป็นตำบลหรือหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลซึ่งยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ยังคงมีอยู่ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติใดให้มีการยุบหรือยกเลิกตำบลหรือหมู่บ้าน ดังนั้น คณะกรรมการหมู่บ้านจึงยังคงสภาพความเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านอยู่และหมู่บ้านใดยังไม่มีคณะกรรมการหมู่บ้านก็สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายใดบัญญัติให้ยุบ ยกเลิก หรือห้ามไว้ กรมการปกครองจึงขอหารือว่าความเห็นของกรมการปกครองถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมการปกครอง โดยได้รับฟังข้อเท็จจริงจากผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครองและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) แล้ว มีความเห็นว่า เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของคณะกรรมการหมู่บ้านตามมาตรา ๒๘ ตรี^๑ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ แล้ว จะเห็น

ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร ๐๙๐๑/๐๑๙๓ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

^๑มาตรา ๒๘ ตรี ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่ม

ได้ว่า กฎหมายมุ่งประสงค์ให้คณะกรรมการหมู่บ้านประกอบไปด้วยบุคคลจากภาคส่วนต่างๆ มาประกอบกันขึ้น โดยมีผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ประธาน และให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มในหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน และผู้ที่นายอำเภอแต่งตั้งจากการเลือกของราษฎรในหมู่บ้าน เป็นกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบของคณะกรรมการครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๘ ตรี เมื่อขาดกรรมการคนใดคนหนึ่งไป และกฎหมายมิได้กำหนดให้ผู้ที่ทำการหรือปฏิบัติหน้าที่แทน กรรมการที่เลื้อมอยู่จึงไม่อาจปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านได้ ดังนั้น เมื่อผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในเขตเทศบาลตำบลกะตู่ต้องพ้นจากตำแหน่งและหน้าที่โดยผลของมาตรา ๔^๒ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนั้นจึงต้องพ้นจากตำแหน่งประธานและกรรมการในคณะกรรมการหมู่บ้านด้วย อันมีผลทำให้องค์ประกอบของคณะกรรมการหมู่บ้านไม่ครบถ้วน กรรมการที่เลื้อมอยู่จึงไม่อาจปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านได้

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านตามมาตรา ๒๘ ตรี วรรคสองและวรรคสาม^๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฯ แล้ว จะเห็นได้ว่า

หรือองค์กรในหมู่บ้าน เป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากผู้ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าสองคนแต่ไม่เกินสิบคน

คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ หรือที่นายอำเภอมอบหมาย หรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ

ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน

ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรใดจะมีสิทธิเป็นกรรมการหมู่บ้านตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

วิธีการเลือกและการแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการปฏิบัติหน้าที่ การประชุม และการวินิจฉัยชี้ขาด ของคณะกรรมการหมู่บ้านให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้กระทรวงมหาดไทยจ่ายเป็นเงินอุดหนุนให้ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

^๒มาตรา ๔ เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ให้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะท้องถิ่นใดเป็นเทศบาลเมืองหรือเทศบาลนครแล้ว ห้ามมิให้ใช้กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ในส่วนที่บัญญัติถึงการแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนันในท้องถิ่นนั้น และให้บรรดาบุคคลที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนันพ้นจากตำแหน่งและหน้าที่เฉพาะในเขตท้องถิ่นนั้น

ในเขตเทศบาลตำบลใด ถ้าหมดความจำเป็นที่จะต้องมีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือสารวัตรกำนัน ให้รัฐมนตรีประกาศยกเลิกตำแหน่งดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษา

^๓โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่หลักในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งให้เป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ส่วนการปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ หรือที่นายอำเภอมอบหมาย หรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ นั้น เป็นเพียงหน้าที่ที่กำหนดไว้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนงานในหน้าที่หลักเท่านั้น ดังนั้น เมื่อผู้ใหญ่บ้านในเขตเทศบาลตำบลกะตุ้ต้องพ้นจากตำแหน่งและหน้าที่โดยผลของมาตรา ๔^๔ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาลฯ คณะกรรมการหมู่บ้านจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติอีกต่อไป ซึ่งรวมถึงหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านด้วย เนื่องจากเมื่อเทศบาลตำบลกะตุ้ได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง การจัดทำแผนพัฒนาต่างๆ ย่อมเป็นอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตามที่กฎหมายกำหนดไว้

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ

(คุณพรทิพย์ จาละ)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

^๔โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒, ข้างต้น